

Lietuvos Respublikos diplomatų JAV pirmasis susirinkimas Vašingtone 1924 metais

Dr. Juozas Skirius

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, Dokumentinio paveldo tyrimo departamentas, Lituanistikos skyrius, Gedimino pr. 51, LT-01109 Vilnius
El. p. juozas.skirius@lnb.lt

Anotacija. Lietuvių istoriografijoje dar nebuvo aptartas Lietuvos atstovų JAV pirmasis suvažiavimas 1924 m. Vašingtone. Surastas Lietuvos generalinio konsulato Niujorke archyve Lietuvos pasiuntinio Kazio Bizausko, konsulų Juliaus J. Bielskio ir Povilo Žadeikio pasitarimo protokolo nuorašas, kuris atskleidė tokio susitikimo priežastis – kuo geriau atlikti konsulinę darbą ir atstovauti Lietuvai. Dokumente fiksuojamos konsulų darbe kiliosios problemos, atkreipiamas dėmesys į didelę darbo apimtį, personalo trūkumą. Kaip visuomet keliamos finansinės problemos. Susirinkime buvo siekiama koordinuoti atstovų veiklas, susitarti darbų pasiskirstymo klausimais, teikti pasiūlymai Lietuvos Vyriausybei, siekiant palengvinti atstovų veiklą. Dokumentą ir jo nuorašus Lietuvos pasiuntinys siuntė ne tik Lietuvos konsulams į Niujorką ir Čikagą, bet ir Lietuvos užsienio reikalų ministerijai Kaune. Tokio pobūdžio susitikimai tapo tradicija.

Esminiai žodžiai: Lietuvos atstovai JAV, konsulas, konferencija, 1924 m., Kazys Bizauskas, Julius J. Bielskis, Povilas Žadeikis, Henrikas Rabinavičius, Vašingtonas.

Abstract. The first convention of Lithuanian representatives in the United States, held in Washington, D.C., in 1924, has yet to be thoroughly examined in Lithuanian historiography. A transcript of a protocol from the meeting of Lithuanian Envoy Kazys Bizauskas and consuls Julius J. Bielskis and Povilas Žadeikis, preserved in the archives of the Lithuanian Consulate General in New York, sheds light on the reasons for this gathering. These included the desire to enhance the efficiency of consular work and the representation of Lithuania. The document highlights challenges faced by the consuls, such as heavy workload, staff shortages, and persistent financial difficulties. Additionally, the meeting sought to coordinate the activities

of the representatives, establish a division of responsibilities, and propose measures to the Lithuanian government aimed at facilitating their operations. The document and its copies were sent by the Lithuanian Envoy not only to the consulates in New York and Chicago but also to the Ministry of Foreign Affairs in Kaunas. Such meetings subsequently became a tradition.

Keywords: *Lithuanian representatives in the USA, consul, conference, 1924, Kazys Bizauskas, Julius J. Bielskis, Povilas Žadeikis, Henrikas Rabinavičius, Washington.*

Įvadas

Prieš 100 metų, t. y. 1924 m. liepos 21 d., Lietuvos atstovai JAV (pasiuntinys Kazys Bizauskas¹, konsulai Julius J. Bielskis² iš Niujorko ir Povilas Žadeikis³ iš Čikagos bei pasiuntinybės sekretorius Henrikas Rabinavičius⁴) pirmą kartą susitiko specialiai surengtoje konferencijoje Vašingtone. Kartu buvo pradėta ilgalaikė tradicija – rengti bendrus susitikimus pasitarti einamaisiais ir iškilusiais svarbesniais klausimais. Tikslas – nustatyti savo bendrą poziciją ne tik to meto politiniais klausimais bei santykiuose su JAV lietuviais, bet ir aptarti atstovavimo veikloje kilusias problemas. Tiesa, tai nebuvo dažnas reiškinys. Susirinkti visiems vienoje vietoje (ar Vašingtone, ar Niujorke, ar Čikagoje) Lietuvos atstovai pasistengdavo tik esant ypatingam atvejui – įvykus svarbiam politiniam įvykiui, kuris turėjo įtakos Lietuvos klausimui. Dažnesnius

---

¹ Kazys Bizauskas (1892–1941) – teisininkas, pedagogas ir diplomatas. Lietuvos krikščionių demokratų partijos narys; 1918 02 16 Lietuvos nepriklausomybės akto signataras, Steigiamojo seimo narys, švietimo ministras 1920–1922 m.; Lietuvos pasiuntinys Vatikane, JAV, Latvijoje, Didžiojoje Britanijoje; ministro pirmininko pavaduotojas ir įgaliotasis ministras Vilniuje 1939 m. 1941 06 26 netoli Minsko sovietų sušaudytas.

² Julius Jonas Bielskis (1891–1976) – vaistininkas, gydytojas, teisininkas ir diplomatas. JAV lietuvių katalikų veikėjas, jų atstovas Lietuvoje ir Šveicarijoje 1916 m. Lietuvos Vyčių pirmininkas 1918 m., Lietuvių informacijos biuro Vašingtone vedėjas 1917–1919 m., Amerikos lietuvių tautos tarybos pirmininkas 1919 m., Lietuvos karinės misijos JAV narys 1919–1920 m. 1921 m. paskirtas Lietuvos finansų įgaliotiniu JAV. Pirmasis Lietuvos konsulas Niujorke 1923–1926 m. Pirmasis Lietuvos garbės konsulas Los Andžele 1939–1976 m. Mirė 1976 12 26 Los Andžele.

³ Povilas Žadeikis (1887–1957) – chemikas, Lietuvos kariuomenės pulkininkas leitenantas, diplomatas. Lietuvos krašto apsaugos ministras 1919 m., 1920–1921 m. Lietuvos misijos narys ir karinis įgaliotinis JAV, vėliau – Lietuvos karinės misijos narys Prancūzijoje; Lietuvos konsulas Čikagoje 1924–1928 m., generalinis konsulas Niujorke 1928–1935 m. ir Lietuvos nepaprastasis pasiuntinys ir įgaliotasis ministras Vašingtone 1935–1957 m. Mirė 1957 05 11 Vašingtone.

⁴ Henrikas Rabinavičius (1892–1962) – Lietuvos žydų veikėjas, teisininkas, diplomatas, save vadinęs „žydų kilmės lietuviu“. Studijavo Maskvoje ir Londone. Nuo 1919 m. Lietuvos diplomatinėje tarnyboje, Lietuvos pasiuntinybės Vašingtone sekretorius, generalinis konsulas Niujorke, Lietuvos pasiuntinybės Londone patarėjas. Dalyvavo įvairių tarptautinių komisijų darbe atstovaudamas Lietuvai. Nuo 1940 m. gyveno Niujorke ir dirbo draudimo srityje, dalyvavo lietuviškoje veikloje. Mirė 1962 08 31 Niujorke.

susitikimus stabdė diplomatų finansinis nepriteklus, įtemptas darbo laikas savo atstovybėse, dideli atstumai.

Susitikimų posėdžių protokolai, kurie ilgai buvo įslaptinti ir neprieinami tyrinėtojams, yra svarbus dokumentas, atskleidžiantis Lietuvos diplomatų esmines nuostatas tam tikrais, bet svarbiais klausimais. Priimti nutarimai buvo privalomi jiems visiems. Tuose dokumentuose randama nemažai reikšmingų faktų ir svarbių įvykių interpretacijų. Ši medžiaga gali padėti istorikui susivokti tam tikruose analizuojamuose praeities reiškiniuose, įvykiuose, laikotarpiuose, kurie svarbūs mūsų tautos istorijos procese. Tokios medžiagos viešinimas jau turi tradiciją, paskelbtas ne vienas tokio pobūdžio protokolas ar jo nuorašas⁵.

Ne ką mažiau svarbus protokolo nuorašas apie 1924 m. liepos 21 d. Vašingtone, Lietuvos pasiuntinybėje, įvykusį lietuvių atstovų pasitarimą. Jis saugomas Lietuvos centriniame valstybės archyve, Lietuvos generalinio konsulato Niujorke fonde⁶. Ant protokolo pirmo puslapio (viršuje) pasiuntinio K. Bizausko ranka užrašyta „New Yorko Konsulatu“. Be to, ant to pačio puslapio uždėtas konsulato antspaudas, kuriame nurodyta, kad dokumentas gautas 1924 m. rugpjūčio 18 d., o pats dokumentas, paliktas konsulato Niujorke archyve, pažymėtas Nr. 6958. Nors publikuojamas protokolo nuorašas dalyvių nepasirašytas, jo autentiškumą liudija ne tik minėti atžymėjimai dokumente, bet ir kiti šalutiniai dokumentai, kurie patvirtina, kad tokio pasitarimo būta. Reikia manyti, kad pirmas ir antras egzempliorius (išsiųstas į Kauną ir paliktas pasiuntinybės archyve) galėjo būti pasirašytas tą pačią dieną, dalyvaujant visiems. Kiti parengti nuorašai – bendrai susipažinti. Dokumentas gana geros būklės, be žymesnių pataisymų. Žurnale *Istorija* publikuojamas išlaikant jo autentiškumą, netaisant stiliumi, siekiant išsaugoti užrašytą mintį. Tiesa, pataisytos akivaizdžios gramatinės klaidos. Pataisymai nekeičia teksto esmės. Kaip taisyklė, protokolo originalas ir nuorašai turėtų būti Lietuvos centrinio valstybės archyvo Lietuvos užsienio reikalų ministerijos fonde (f. 383), Lietuvos pasiuntinybės Vašingtone fonde (f. 656) ir Lietuvos konsulato Čikagoje fonde (f. 663). Bet kol kas tuose fonduose nepavyko užtikti šio dokumento.

Įkūrus Lietuvos konsulatus Niujorke 1923 m. ir Čikagoje 1924 m., pastebėtas konsulinio darbo patirties trūkumas. Konsulų J. J. Bielskio ir P. Žadeikio susirašinėjimas

⁵ Konsulų konferencija Lietuvos pasiuntinybėje Vašingtone 9 ir 10 gruodžio 1939 m. (protokolas). *Amerikos lietuvių tarybos kūrimosi 1939–1941 metais atspindžiai dokumentuose ir spaudoje*. Sudarė Juozas Skirius ir Jonas Račkauskas. Chicago: LRSC, 1998, p. 60–66; SKIRIUS, J. *Lietuvos valdžios ryšiai su JAV lietuviais 1926–1940 metais: suartėjimo kelių paieškos*. Vilnius: LEU leidykla, 2016, p. 422–426; SKIRIUS, J. Lietuvos diplomatinės tarnybos 1989 m. sausio 21–23 d. d. pasitarimas Vašingtone. *Istorija*, 2018, t. 110, Nr. 2, p. 77–92; SKIRIUS, J. Lietuvos diplomatų pasitarimas Niujorke 1945 m. rugpjūčio 19–20 dienomis. *Istorija*, 2020, t. 120, Nr. 4, p. 103–112; SKIRIUS, J. Lietuvos atstovų JAV pasitarimas 1941 m. kovo 13–14 d. *Istorija*, 2021, t. 121, Nr. 1, p. 4–39; SKIRIUS, J. Lietuvos diplomatų JAV pasitarimas Vašingtone 1943 m. spalio 25–26 d. *Istorija*, 2022, t. 126, Nr. 2, p. 76–86.

⁶ Lietuvos Respublikos konsulų konferencijos Protokolas (nuorašas). *Lietuvos centrinis valstybės archyvas* (toliau – LCVA), f. 658, ap. 1, b. 134, l. 5–23.

su Lietuvos pasiuntiniu K. Bizausku Vašingtone ir Užsienio reikalų ministerija Kaune rodo, kad konsulai teiraujasi įvairiais klausimais ir prašo patarimų, kaip reikia atlikti vienus ar kitus darbus⁷. Iš protokolo aiškėja, kad kurį laiką nebuvo išspręstas ir konsulinių pajamų saugojimo klausimas. Net nebuvo aišku, kokio JAV banko paslaugomis reikėtų naudotis⁸. Tuo metu Lietuvos pasiuntinys Vašingtone pradėjo palaipsniui visus konsulinius reikalus, kurie anksčiau buvo atstovybės žinioje, perdavinėti konsulatams. Be to, eilę raštų su prašymais atstovybės darbuotojai pradėjo grąžinti siuntėjams, nurodydami, į kurį Lietuvos konsulatą reikia kreiptis⁹. Taigi, vyko palaipsninis darbo perskirstymas bei pasidalinimas tarp atstovybės ir konsulatų. Lietuvos atstovavimas JAV pradėjo įgauti normalų subalansuotą vaizdą.

K. Bizauskas, norėdamas geriau sustyguoti tarpusavio ryšius ir aptarti bendras problemas bei kaip jas spręsti, nutarė sušaukti Lietuvos pasiuntinio ir konsulų pasitarimą Vašingtone. Pageidavo, kad konsulai pasiūlytų, kokius klausimus reikėtų apsvarstyti ir į suvažiavimą atsivežtų jau nuveiktų darbų sąrašą¹⁰. Liepos 21 d. Lietuvos pasiuntinybės patalpose Vašingtone prasidėjo pirmasis Lietuvos atstovų suvažiavimas, oficialiai įvardytas kaip *Lietuvos Respublikos konsulų konferencija*. Tiesa, dokumente dar randame įvardijimą „susitikimas“. Pirmininkavo Lietuvos pasiuntinys K. Bizauskas, sekretoriavo (protokolavo ir parengė tekstą) pasiuntinybės sekretorius H. Rabinavičius, dalyvavo konsulai J. J. Bielskis ir P. Žadeikis¹¹. Pasitarimas vyko visą dieną – nuo ryto iki vakaro.

Siekiant efektingesnio diplomatinio-konsulinio darbo, visi susirinkusieji nutarė prašyti Užsienio reikalų ministerijos: skirti konsulams mėnesiui po 25 dolerius reprezentacijos išlaidoms, padidinti visų algą bent 30 proc. dabartinės algos (atsižvelgiant į gyvenimo JAV brangimą); prašyti leisti konsulatams samdyti mašininkes-daktilografes, nustatant algos maksimumą. Kadangi personalo Lietuvos atstovybėse mažai, o privalomų mėnesio ataskaitų rengimas atima daug laiko, vienbalsiai nutarta pasiūlyti ministerijai, kad pasiuntinybė ir konsulatai siųstų ataskaitą metų gale, bet už finansus atsiskaitytų kas mėnesį¹². Kartu galima pastebėti, kad Lietuvos atstovai JAV bandė siūlyti (teikė rekomendacijas) Lietuvos Vyriausybei gerinti dokumentų, reikalingų lietuvių išeivių reikalams spręsti, tvarkymą vietos institucijose. Įdomu pastebėti, kad

⁷ SKIRIUS, J. *Julius J. Bielskis (1891–1976). Gyvenimas Amerikoje tarnaujant Lietuvai: JAV lietuvių veikėjas ir diplomatas*. Chicago: Lithuanian Research and Studies Center, Inc., 2004, p. 116–132; JONUŠAUSKAS, L.; KLEIŽA, V. *Lietuvos konsulatas Čikagoje 1924–2004 metais. Dokumentuose ir nuotraukose*. Chicago: LRSC, 2004, p. 11–15; SKIRIUS, J. Lietuvos konsulatui Čikagoje – 100. *Draugas*, 2024 vasario 8, Nr. 11, p. 3, 13; vasario 10, Nr. 12, p. 11; vasario 15, Nr. 13, p. 11, 14.

⁸ 1924 03 13 P. Žadeikio rašto Nr. 27 Lietuvos atstovui Vašingtone nuorašas. *LCVA*, f. 663, ap. 1, b. 2, l. 60; 1924 03 26 P. Žadeikio iš Čikagos Pranešimo nr.103 Lietuvos URM Kaune nuorašas. *LCVA*, f. 663, ap. 1, b. 2, l. 67.

⁹ 1924 05 17 K. Bizausko iš Vašingtono konfidencialus raštas nr. 50/sl. P. Žadeikiui Čikagoje. *LCVA*, f. 663, ap. 1, b. 2, l. 70.

¹⁰ 1924 06 20 K. Bizausko iš Vašingtono raštas P. Žadeikiui Čikagoje. *LCVA*, f. 663, ap. 1, b. 2, l. 79.

¹¹ Lietuvos Respublikos konsulų konferencijos protokolo nuorašas. *LCVA*, f. 658, ap. 1, b. 134, l. 5.

¹² Ten pat, l. 12–13.

susirinkime suabejota Lietuvos garbės konsulų steigimo JAV klausimu, motyvuojant konsulų patirties trūkumu¹³. Tai, matyt, turėjo reikšmės to klausimo sprendimui vėliau, nes iki 1939 m. Lietuva neturėjo nė vieno garbės konsulo JAV. Tuo tarpu jos kaimynė Latvija sėkmingai kūrė garbės konsulų tinklą JAV ir iš to turėjo ekonominės naudos¹⁴. Buvo apsitarta pilietybės, pasų, turto palikimų ir kitais klausimais. Ypač daug laiko iš konsulų atimdavo teisiniai palikimų klausimai. Iš protokolo paaiškėjo, kad pasiuntinybė turi slaptą vadinamąjį Deportacijos fondą, į kurią nuo kiekvieno išduoto afidavito skiria po 4 dolerius. Tie pinigai buvo kaupiami apmokėti kelionę tų emigrantų, kuriuos JAV valdžia dėl įvairių priežasčių gražina į Lietuvą. Publikuojamas dokumentas supažindina mus su tuo metu aktualiaisiais klausimais, kurie jaudino Lietuvos atstovus JAV. Tai net savotiški programiniai punktai, kuriais numatomas einamu momentu lietuvių atstovų veikimas JAV.

Aptariama konferencija JAV sostinėje pradėjo dar vieną Lietuvos atstovybių Jungtinėse Amerikos Valstijose ilgalaikę tradiciją – rengti konsulų suvažiavimus Vašingtone (rečiau Niujorke ar Čikagoje), kurie tęsiasi iki šių dienų.

Dokumento publikacija

New Yorko konsulatui¹⁵

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSULŲ KONFERENCIJOS PROTOKOLAS

Konferencija prasidėjo Lietuvos Pasiuntinybės bute Vašingtone, 2622 – 16th. Street, liepos mėn. 21 d. 1924 m. Pirmas posėdis 10 val. ryto.

Konferencijoj pirmininkavo Pasiuntinys K. Bizauskas, sekretoriavo Pasiuntinybės Sekretorius H. Rabinavičius. Dalyvavo New Yorko Konsulas J. J. Bielskis ir Čikagos Konsulas P. Žadeikis.

Pasiuntinys, atidarydamas posėdį, pareiškia šių minčių dėl šios Konferencijos sušaukimo:

Jungtinėse Amerikos Valstijose tėra tik trys Lietuvos Respublikos įstaigos: Pasiuntinybė ir du Konsulatai. Darbo sąlygos mums sunkesnės, nes esame toli nuo Lietuvos. Susisiekimas su Užsienio Reikalų Ministerija užima daug laiko, bet darbas nelaukia. Mūsų Valstybės Konsularinė praktika tepradedą pirmus žingsnius daryti, neturime nė precedentų, nė literatūros. Todėl ir sušaukta ši konferencija, kad bendrai su Pasiuntinybe aptarti visus bėgamus klausimus, išklaudyti veikimo ir darbo sąlygų pranešimus

¹³ Ten pat, l. 15.

¹⁴ SKIRIUS, J. *Julius J. Bielskis (1891–1976). Gyvenimas Amerikoje tarnaujant Lietuvai: JAV lietuvių veikėjas ir diplomatas*. Chicago: Lithuanian Research and Studies Center, Inc., 2004, p. 150.

¹⁵ Lietuvos pasiuntinio Kazio Bizausko ranka užrašyta ant siunčiamo protokolo nuorašo.

ir nustatyti vienodą veikimo liniją, kad visos trys mūsų Valstybės įstaigos Amerikoje veiktų kaip viena.

Priimta šitokia konferencijos dienotvarkė:

1. Konsulų pranešimai apie veikimą ir darbo sąlygas.
2. Konsulatų sąmatos ir atskaitomybės.
3. Konsulų pranešimai Užsienio Reikalų Ministerijai.
4. Konsularis įstatymas ir tarifai.
5. Apie Konsulatų skaičių Amerikoje.
6. Pilietybės ir pasų reikalai.
  - a) Pilietybės ir įsiregistravimo liūdymų forma ir nustatymas,
  - b) Pasų išdavimo pervedimas Konsulatams.
7. Juridinių bylų vedimas.
  - a) Bylų prigulmybė¹⁶,
  - b) Susirašinėjimo sutvarkymas,
  - c) Iš Lietuvos siunčiamų dokumentų sutvarkymas,
  - d) Įvairių dokumentų liudijimai,
  - e) Įgaliojimai byloms vesti.
8. Viešųjų notarų įsiregistravimas Konsulatuose.
9. Parašai ant įvairių įgaliojimų.
10. Emigracijos ir deportacijos klausimai.
  - a) Emigracija,
  - b) Deportacija,
  - c) Afdavitai¹⁷,
  - d) Pabėgusių nuo laivų asmenų pasai.
11. Vizų davimas šaukiamojo amžiaus vyrams.
12. Lietuvoje likusios šeimynos priverstinis šelpimas.
13. Amerikos lietuvių statistinių žinių rinkimas.
14. „Baltic-American Chamber of Commerce“¹⁸.
15. Lietuvos eksporto Amerikon skatinimas.
16. Informavimas apie Lietuvos ekonominę padėtį vietos laikraščiuose.
17. Lietuvos Konsulų ryšiai su kitų kraštų konsulais.
18. Kanados lietuvių konsuliaris aptarnavimo projektavimas.
19. Konsulų skelbimai laikraščiuose.

¹⁶ Žodžio „priklausomybė“ senasis įvardijimas.

¹⁷ *Affidavit* (anglų k.) – pareiškimas su priesaika yra rašytinis pareiškimas, kurį savanoriškai duoda prisiekusysis, ar patvirtinimas, kurį duoda asmuo, įgaliotas tai daryti pagal įstatymus. Tokių pareiškimą dėl partnerio parašo tikrumo liudija prisiekęs asmuo – notaras arba įgaliotinis: <https://en.wikipedia.org/wiki/Affidavit>.

¹⁸ Greičiausiai čia kalbama apie *Lithuanian-American Chamber of Commerce* (Amerikos lietuvių prekybos rūmai), kurio veiklos pradžia – 1920 m. Tiesa, pradžioje buvo bandyta bendrai veiklai telkti lietuvius, latvius ir estus. Organizacijos tikslas – nustatyti glaudesnius prekybinius, pramoninius ir politinius santykius tarp JAV ir Lietuvos. Organizacija aktyvesnę veiklą praktiškai pradėjo 1927 m.

20. Amerikos kapitalas ir Lietuva.
21. Konsularinės sutarties su Amerika.
22. Konsulatų knygynai.
23. Lito kursas.
24. Aukos Lietuvos reikalams.

1. Konsulų pranešimai apie veikimo ir darbo sąlygas

TRUMPA LIETUVOS KONSULATO NEW YORKE DARBO APŽVALGA

Šių metų liepos mėnesio 15 d. suėjo lygiai vieni metai nuo oficialio Konsulato atidarymo New Yorke. Tad, šioji darbuotės apžvalga yra padaryta už visus metus.

- 1) Bėgy to laiko, Konsulatas turėjo gaunamos korespondencijos 5130 laiškų, o siunčiamos – 4943 laiškus.
- 2) Išduota 646 vizos.
- 3) Paliudyta 2503 dokumentai. Daugelis tų raštų prisėjo išversti į lietuvių ar į anglų kalbą.
- 4) Persiųsta 279 piniginės perlaidos, bendroj sumoj 9116 dolerių ir 90 centų.

Kadangi jau padaryta pašto sutartis tarp Lietuvos ir Jungtinių Valstijų, kadangi Konsulatas susilaukė dėlei perlaidų apmokėjimo užtęsimo ir kadangi vietos įstatymai yra priešingi tokiai praktikai, todėl nuo š. m. kovo mėnesio Konsulatas nustojo perlaidas priėminėti, o suinteresuotiems patariama pinigus siųsti paštu, išperkant pašte tarptautinę perlaidą.

5) Gauta 316 bylų mirusių Lietuvos piliečių palikimams išieškoti. Iš tų persiųsta Chicagos Konsulatui 22 bylos, o likviduota 82. Likviduotom bylom išieškota Lietuvos piliečiams 123,250 dolerių ir 71 centą. Iš šios sumos Konsulatas persiuntė arba siunčia Lietuvon \$13,580.07. Betarpiai Lietuvos piliečiams pasiūsta \$7,170.64. Likusioji-gi suma \$102,500.00 bus persiųsta trisdešimčiai Lietuvos piliečių iki 1928 metų, siunčiant jiems reguliariai kiekvieną mėnesį. Apart to, išrūpinta 7 Lietuvos piliečiams mokesnio nuo \$15.00 iki \$25.00 mėnesiui kol tik jie bus gyvi.

6) Emigrantų stoty sulaikytiems keliasdešimčiai Lietuvos piliečių pagelbėta išaiškinti jų reikalai ir tuomi palengvinta jiems įvažiuoti Amerikon.

7) Gauta apie du šimtai paklausimų nuo Amerikos firmų dėlei atsakomingu Lietuvos pramonininkų ir firmų. Suteikta jiems Lietuvos pramonininkų, pirklių ir firmų antrašai.

8) Per tuos metus Konsulate apsilankė kas dien apie dvidešimts interesantų.

9) Nuo 1-VII-23 iki 15-VII-24 Konsulatas turėjo

Pajamų.....	\$12,168.41
Išlaidų.....	\$8,622.90
Balansas.....	\$3,545.51.

Bendros Pastabos

Kadangi etatuose tebuvo numatyta tik Konsulas ir Sekretorius, todėl prisiejo dirbti labai sunkiose aplinkybėse, daug darbo turėjo užsitęsti, o kito visai mažai tesuspėta padaryti. Prekybos srity, apart pranešimų dėlei žemės ūkio produktų rinkos kainų, labai mažai daugiau kas suspėta padaryti, o yra ko ir būtų galima daug padaryti Lietuvos produktams rinkai išdirbti, jei Konsulatui būtų leista didesni etatai. Labai reikalinga ir prašoma pridėti Vice-Konsulą, kuris galėtų atlikti tą darbą, kurį dabar prisieina Konsului atlikti, o Konsulas tuomet galėtų daugiau laiko padėti prekybos praplėtimo reikalams.

Ačiu pono Pasiuntinio pritarimui ir pagelbai, pavyko gauti Ministerijos leidimas laisvai samdyti daktilografę. Be daktilografės jokių būdų Konsulatas apsieiti negali ir todėl labai reikalinga, kad etatai būtų papildyti, leidžiant kvalifikuotą daktilografą samdyti.

Darbas būtų daug palengvintas jei Ministerijos Buhalterija neapsunkintų tankiais keitimais atskaitomybės formų ir lapų. Konsulatas buhalterio neturi, Sekretoriui prisieina knygas vesti ir atskaitą prirengti ir kuomet dėl menkų netobulumų atskaitos būna gražinamos pertvarkymui, tuomet kitas Konsulato darbas dėlei to nukenčia.

Vedant palikimų bylas prisieidavo ilgokai laukti giminystės įrodymo raštų iš Lietuvos, bet dabar jau gan greitai gaunama. Rodos tas būtų galima dar labiau paskubinti jei Lietuvos Notarai būtų registruojami Amerikos Konsulate ir tuomet jų parašai būtų tiesiog Konsulato liudijami, vieton kaip kad dabar raštai pereina per visą eilę Departamentų iki pasiekia Amerikos Konsulatą. Taipgi tuomet Lietuvos piliečiams raštų liūdymas¹⁹ Amerikos Konsulate galėtų pigiau apsieiti, nes būtų galima visus raštus į daiktą susegti ir tik prie susegtų viena Amerikos Konsulato liūdyimą gauti. Taipgi rodos galėtų Amerikos Konsulate užsiregistruoti ir Vyskupijos Kurijos valdininkas. Bet, kad tuomi nesumažinus įvairiems Ministerijos Departamentams įplaukas, užsiregistravę Amerikos Konsulate Notarai ir Vysk. Kurijos valdininkai galėtų Departamentų rokuojamus²⁰ mokesnius surinkti ir persiųsti sulig prigulmybės. Toksai pertvarkymas, jei pasirodytų galimas, daug prisidėtų prie darbo paskubinimo.

TRUMPA LIETUVOS KONSULATO CHICAGOJE VEIKIMO APŽVALGA NUO 1-SAUSIO IKI 15-LIEPOS 1924

A. DARBO SĄLYGOS

Dėl suvėlinto prisiuntimo breveto²¹ iš Kauno, vėlai ir ekzekvatūra²² buvo apturėta, tad konsulatas vietoje pradėti darbą sausio mėnesy – pradėjo tik 1 kovo. Tas neigiamai

¹⁹ Liudijimas.

²⁰ Žodžio „aiškinimas“ senasis atitikmuo.

²¹ Sulietuvintas žargonu angliškas žodis *brevity* – trumpumas. Jis vartojamas norint pažymėti Lietuvos Vyriausybės duotą diplomatinį paskyrimą.

²² Išsireiškimas apie JAV valdžios pripažinimą dokumentu, suteikiančiu teisę atstovauti Lietuvai Amerikoje.

atsiliepė į konsulato pajamų – išlaidų balansą; išlaidos buvo, o pajamų jokių. Tuom iš dalies susitrukdė ir konsulato darbo normalus išsivystymas. Tačiau šiek tiek įtempus jėgas per pirmuosius praėjusius mėnesius, viskas inėjo maždaug į normalias vėžes. Sakau „maždaug“, nes prie dviejų darbininkų gana sunkoka visą darbuotą konsulato pastatyti atpatinkamoje aukštumoje. Yra aiškus reikalas apart sekretoriaus, turėti dar mašininkę. Tada konsulatas galėtų daugiau laiko pašvęsti ekonominėms studijoms. Dabar konsulas yra per ištisą dieną pririštas prie kėdės raštinėje, kad laiku atlikti bėgamąjį darbą, o sekretorius neatsitraukia nuo rašomosios mašinelės.

Kitos darbo sąlygos yra konsulate geros: konsulato butas patogus ir patogioje vietoje. Finansinis aprūpinimas konsulato yra pakankamas; tarnautojų atlyginimas galėtų būti šiek tiek geresnis. Konsulatas apsirūpino baldais; steigia specialią knygynėlį.

B. POMIRTINĖS BYLOS:

Pomirtinių bylų vedimas yra darbas, kuris beveik visą laiką atimą. Konsulatas neturi etatinio advokato, o be advokato vis tiek negalima apsieiti. Yra valstybių, kurios turi prie konsulatų advokatą be algos, su garbės vice-konsulo titulu. Toks garbės vice-konsulas veikia kaip privatinis advokatas, bet reikalui esant pavaduoja konsulą. Per daug laiko išeina susirašinėjant su Ministerija, o ir po ilgo laiko dažnai negauni to ko reikia. Pataisymo reikalo, reikėtų:

- a) Praktikuoti kur tik galima betarpius susisiekimus su klientais Lietuvoje.
- b) Kad Užsienio Reikalų Ministerija gelbėtų klientams išpildant įvairius blankus Anglų kalboje, žinoma ne už dyką.

C.

Visa Konsulato darbuoti per puspenkto mėnesio iki 15 liepos galima atvaizduoti sekančiomis skaitlinėmis:

1. Gautų raštų užregistruota 921.
2. Išsiųstų raštų 830.
3. Pomirtinių bylų vedama 84.
4. Pomirtinių bylų baigta 9.
5. Pilietybės išlaikytojų užregistruota 5.
- 5a. Lietuvos pasų užregistruota 67.
6. Lietuvos pasų galiojimas pratęsta 15.
7. Vizuota Liet. pasų 47.
8. Vizuota Amerikos ir kitokių pasų 76.
9. Įvairių prašymų piliečiams sustatyta ir pasiūsta Lietuvos valdžiai 10.
10. Įvairių liūdymų padaryta, surašant, legalizuojant ir verčiant dokumentus 162.
11. Afidavitams parašų paliūdyta 289.
12. Pranešimų į spaudą:
Lietuvos laikraščiams 2

Amerikoje¹

Amerik.-Liet.⁶

13. Duotos informacijos prekybos reikalais 10.

14. Pajamos iki liepos 1 d:

Konsuliarinės.....23,483 lit.

Aukos.....1,795 lit.

Įvairios.....10,500.40 lit.

Bendrai.....35,778.40 lit.

15. Konsulato užlaikymui iki 1 liepos iš š. m. sąmatos išleista .....35,845.80, bet atskaičius konsulato inventoriaus kainą apie 7,132 litai, išlaidų suma pasidarytų tik .....28,713.80.

Diskusijose, iškilusiose dėl pirmo dienotvarkės punkto, prieita prie šių pageidavimų, dėl kurių nutarta prašyti Ministerijos patvirtinimo.

1) Darbui palengvinti ir pagreitinti, kad Ministerija leistų, jei byla pradėta ne Ministerijoje, reikalui esant, susisiekti visais bylos reikalais tiesiog su klientais.

2) Jei Konsulatai yra pasiuntę įvairių formuliarių klientams išpildyti, tai Ministerija priimdama formularius Konsulatams persiųsti, turėtų patikrinti Kaune formuliarių išpildymo tikslumą. Yra tai nekomplikuotas dalykas, kurio žmonės negali tinkamai atlikti dėl savo nesupratimo. Toksai patikrinimas labai žymiai pagreitintų darbo atlikimą, nes nereikėtų netiksliai išpildytus formularius grąžinti žmonėms. Dėl tokio susirašinėjimo, kartais galima net praleisti bylos terminus.

2. KONSULATŲ SĄMATOS IR ATSKAITOMYBĖ

Po diskusijų prieita vienbalsiai prie tokio nusistatymo:

1) Prašyti, kad Ministerija skirtų Konsulams mėnesiui, su atsiskaitymu, 25 dol. reprezentacijos išlaidoms. Dabartiniu momentu, Konsulai negali nė užmegzti, nė palaikyti santykių su kitais Konsulais bei reikalingais asmenimis, dėl silpno aprūpinimo.

2) Atsižvelgiant į brangenybę Amerikoje ir į Konsulų pareigų ėjimą, Konsulai su dabartiniu atlyginimu negali tinkamai pragyventi, todėl prašoma Ministerijos, kad Konsulams būtų pakelta alga apie 30% dabartinės algos, bet nemažiau 300 dol. mėnesiui neskaitant šeimynos priedo.

3) Vienbalsiai nutarta pasiūlyti Ministerijai, kad daktilografės nebūtų įtrauktos į etatinius tarnautojus ir kad algos būtų paliktos nustatyti įstaigos viršininkui, susitarus su Ministerija dėl algos maksimumo.

4) Kadangi turima labai mažas personalas, o mėnesinių apyskaitų paruošimas atima daug laiko, tad vienbalsiai nutarta pasiūlyti Ministerijai: Pasiuntinybė ir

Konsulatai siunčia visą apyskaitą metų gale, tik kas mėnuo pristato Ministerijai kasos knygų santrauką Ministerijos informacijai.

3. KONSULŲ PRANEŠIMAI MINISTERIJAI

Iš diskusijų paaiškėjo, kad Konsulai palyginamai mažai tėra pasiuntę pranešimų Ministerijai. Tai aiškinama tuo, kad kanceliarijos darbo Konsulatuose tiek daug, kad tenka dirbti virš darbo valandų ir nepalieka laiko studijoms bei pranešimams.

4. KONSULARINIS ĮSTATYMAS IR TARIFAS

Naujas Konsularinio tarifo įstatymas turi neaiškumą, būtent, jis daro skirtumo tarp užsienio pasų, pilietybės ir įsiregistravimo liūdymų. Suvažiavime stengtasi nustatyti tų trijų rūšių dokumentų prasmę, tačiau neprieita prie teigiamų rezultatų. Nutarta prašyti Ministerijos paaiškinimų:

a) Įsiregistravimo liūdyimas. Viena nuomonė tokia: visi naujai atvykę Amerikon Lietuvos piliečiai turi užsiregistruoti artimiausiam Konsulate ir pranešti kiekvieną savo adreso permainą. Antroji nuomonė: visi Lietuvos piliečiai privalo turėti pilietybės liūdymą. Jei jie neturi tinkamų dokumentų ir todėl negali tuoju gauti pilietybės liūdymų, tai įsiregistruoja ir gali gauti įsiregistravimo liūdymą. Prašom Ministerijos interpretacijos ir įsiregistravimo liūdymo formos.

Be to, jei tikra interpretacija būtų pirmoji nuomonė, tai užsienio pasai turi būti išduodami ta sąlyga ir ant jų turi būti atpatinkamas pažymėjimas.

b) Pilietybės liūdyimas. Viena nuomonė: pilietis išsiima pilietybės liūdymą, kuomet jam reikia tokio dokumento bylai vesti ir t.t., ir jo forma todėl gali būti kuo trumpiausia. Antra nuomonė: kiekvienas pilietis užsieny privalo turėti pilietybės liūdymą. Todėl pilietybės liūdyimas privalo turėti fotografiją ir visas žinias, kurios yra pasuose. Prašoma Ministerijos interpretacijos ir pilietybės liūdymo formos.

c) Užsienio pasai. Viena nuomonė: kiekvienas Lietuvos pilietis užsieny privalo turėti užsienio pasą, kurio galiojimą reikia už atpatinkamą mokestį pailginti per visą užsieny buvimo laiką. Antroji nuomonė: užsienio pasas tai priemonė išvykti iš Lietuvos; pasas sudedamas Konsulate, o piliečiui išduodamas pilietybės liūdyimas su fotografija ir smulkiomis asmens žiniomis. Piliečiui išvažiuojant, atimamas pilietybės liūdyimas ir duodamas senas pasas; jei pasas užsibaigęs, tai imama tinkama mokestis nuo išvykimo datos. Pirmos nuomonės argumentacija – ligšiolaiškinė praktika ir be to piliečiai užsieny nemoka Lietuvai kitokių mokesnių, kaip už pasą, tuo tarpu anglų ir kitų valstybių piliečiai turi mokėti „income tax“²³ už turtą, esanti užsieny. Antros nuomonės argumentacija – per daug didelis mokestis už pasų galiojimo pailginimą, gali sukelti noro kuo greičiau atsikratyti Lietuvos pilietybės, be to turintieji užsienio pasus skriaudžiami už savo gerą pilietiškumą, sulyginus su tais, kurie iki šiol pasų

²³ Pajamų mokestis.

nėra išsiėmę; šie pastarieji temoka pasą išsiėmant, o turintieji pasus už visą laiką, nors jie tais pasais ir nesinaudoja. Prašoma Ministerijos interpretacijos.

Konsulinis tarifas. Bendrai imant konsularinis tarifas atpatinka vietos sąlygas. Tik-tai yra pozicijų, kur nustatoma 3 litai ir 5 litai. Šitas mokestis bendru manymu yra permažas, nes kanceliarijos reikmenys ir darbas Amerikoje labai brangiai atsieina. Už tokį mokestį neapsimoka darbo atlikti, nes gali būti materialiai nuostoliai. Todėl nusistatyta prašyti Ministerijos leisti imti Amerikoje prie visų konsularinio tarifo normų, išskyrus skyrių A, dar 1 dol. žyminio mokesčio, kaip kad buvo iki šiol konsularinio tarifo taikymo praktikoje.

5. APIE KONSULATŲ SKAIČIŲ AMERIKOJE

Konsulų suvažiavimas, apsvartęs šį klausimą, vienbalsiai priėjo prie šitokių išvadų:

Lietuviai Amerikoje pasiskirstę nevienodai Jungtinių Valstijų teritorijoje; skirti Konsulus Vakaruose – jie neturėtų pakankamai darbo; padidinti Konsulatų skaičių Rytuose, netikslu, nes Konsulai būtų per arti, todėl nusistatyta, kad nedidinus bereikalingai Valstybės išlaidų, vietoje steigti naujus konsulatus, geriau pastiprinti esamus padidinus atpatinkamai esančius Konsulatus. Praktiškai siūloma: New Yorke – Konsulas, vice-konsulas, sekretorius, daktilografė; Čikagoje – Konsulas, sekretorius, daktilografė.

Dėl garbės Konsulų paskyrimo – nusistatyta, kol kas susilaikyti, kadangi mūsų konsularinė praktika dar nėra visai nusistovėjusi, tai garbės konsulai ne iš piktos valios galėtų pridaryti klaidų ir net žalos mūsų Valstybės interesams.

6. PILIETYBĖS IR PASŲ REIKALAI

a) Pilietybės ir įsiregistravimo liūdymų formų nustatymas.

Dabar kiekvienas Konsulatas vartoja skirtingas formas. Palikti tą pačią padėtį, kol Ministerija nenustatys bendrų formų ir neišaiškins tų neaiškumų, kurie išskelti svirstant 4 suvažiavimo dienotvarkės punkte.

b) Pasų išdavimo pervedimas Konsulatams.

Praktiškai pasiuntinybė nebeatlieka jokių konsularinių darbų, išskyrus naujų pasų išdavimo, pilietybės nustatymo, deportacijos bylų ir atlikimą tų juridinių bylų, kurios yra jau užbaigtos Pasiuntinybės ir kurių mokėjimai eina per Pasiuntinybę. Naujų pasų išdavimas buvo sukoncentruotas Pasiuntinybėje, kad galima būtų geriau vesti kontrolę. Kadangi pasai sudaro daug darbo, ypač be to dar prisidėjus L. L. Paskolos²⁴ kuponų apmokėjimą, kadangi patys Konsulai randa reikalinga, kad pasai būtų

²⁴ Lietuvos vyriausybė, siekdama paskolos tarp JAV lietuvių, 1920–1923 m. platino 5 milijonų dolerių *Lietuvos laisvės paskolą*. Tačiau pavyko surinkti kiek daugiau nei 1,8 milijono dolerių. Tai buvo labai reikalingi pinigai Lietuvos valstybei, jos veiklai, įvedant litą. Už paskolą mokėjo procentus ir palaipsniui bandė gražinti paskolą. Bet visos neišmokėjo, nes 1940 m. Lietuva prarado nepriklausomybę.

išduodami Konsulatuose, ir kadangi Pasiuntinybė nori daugiau kreipti domės²⁵ į politinę akciją ir informacijos darbą, todėl nusistatyta nuo Naujų Metų perduoti pasų išdavimą Konsulatams, pervedus jiems visas asmenines bylas sulig Konsulatų jurisdikcijos²⁶ ir paskirsčius asmenų kartoteką. Tasai dalykas tegalės būti tinkamai atliktas Konsulatų, jei jie gaus tuos etatus, kurie minėti 5 dienotvarkės punkte. Pasų išdavimo perdavimas Konsulatams turės dar vieną gerą pasekmę, kad galima bus padidinti išduotų pasų skaičių ir išimti iš apyvartos senus rusų dokumentus.

Todėl suvažiavimas nutarė vienbalsiai prašyti Ministerijos atkreipti į visą tai ypatingos dėmesį, ypač į atpatinkamus etatus Konsulatuose. Iš savo pusės Pasiuntinys pareiškė, kad atėmus pasų reikalus iš Pasiuntinybės, etatų didinti Pasiuntinybėje nereikės, nežiūrint to, kad Pasiuntinybė pasiėmė kuponų apmokėjimą.

7. JURIDINIŲ BYLŲ VEDIMAS

a) Bylų prigulmybė

Kadangi kyla neaiškumų, tai nusistatyta, kad byla priklauso tam Konsulatui, kurio jurisdikcijos teritorijoje gyvena klientas, o ne tam Konsulatui, kur yra įstaigos centras, iš kurios reikalaujama atlyginimo. Tačiau reikalui esant bylos, darbo tikslingumo siekiant, gali būti perkeliamos kitan Konsulatan.

b) Susirašinėjimo sutvarkymas.

Kadangi Ministerija turi Konsulatų jurisdikcijos teritorijos paskirstymą, nutarta prašyti, kad bylos būtų siunčiamos tiesiog atitinkamam Konsulatan, nes tatai be galo padėtų darbui pagreitinti.

c) Iš Lietuvos siunčiamų dokumentų legalizavimas.

Dažnai byloms vesti reikia legalizuoti visų šeimos narių gimimo ir mirimo metrikos, ypač palikimo byloms vesti. Konsulai randa geriausia, nes ir Amerikos teismas tatai pripažįsta, kiek žinoma iš praktikos, Konsulato legalizuotas trumpas ištraukas apie pilną šeimynos sąstatą su gimimo ir mirties datomis, Valsčiaus išduotas (poseimeinyja spiski)²⁷. Nutarta atkreipti į tai Ministerijos dėmesį, juoba, kad mažėja dokumentų skaičius ir klientų išlaidos, be to yra daugiau darantijos, kad neapleistas bei vienas šeimynos narys.

d) Įvairių dokumentų liūdymai.

Dažnai gaunama dokumentus su 5–7 paliūdytais parašais. Tie dokumentai kartais išrodo daugiau, nei keisti. Tad suvažiavimas pasiūlo Ministerijai užregistruoti Amerikos Konsulate reikalingų notarų parašas, kad nereikėtų jų parašų liūdyti kitose Lietuvos įstaigose. Tokios praktikos prisilaiko Lietuvos Pasiuntinybė ir Konsulatai Amerikoje.

²⁵ Dėmesys.

²⁶ Jurisdikcija (lot. *jurisdiction*) – klausimai, kurios konsulai, pasiuntiniai turi teisę spręsti.

²⁷ Iš rusų kalbos – „šeimos sąrašas“.

e) Įgaliavimai byloms vesti.

Kuomet reikia vesti juridines bylas Amerikoje, tai kreipiama Ministerijos domę, kad įgaliojimai būtų daromi Lietuvos Respublikos Konsului New Yorke ar Čikagoje, neminint vardų, su teise pervesti kam kitam. Tatai siūloma sunkenybėms išvengti, kaip, pvz., dabar kad yra su įgaliojimais p. B. Mastausko²⁸ vardu.

8. VIEŠŪJŲ NOTARŲ ĮSIREGISTRAVIMAS KONSULATUOSE

Atstovybė daugiau neužregistruoja viešų notarų. Nusistatyta, kad visas notarų užregistravimo bylos bus persiūstos atitinkamam Konsulatui. Mokestis nutarta nustatyti 5 dol. visai notarų veikimo kadencijai. Kadangi Konsulariniam Tarife nenumatyta tokia pozicija, tai prašoma Ministerijos tą mokestį užtvirtinti ir papildyti atpatinkamai Konsularinį Tarifą.

9. PARAŠAI ANT IVAIRIŲ ĮGALIOJIMŲ.

Konsulatai gauna įgaliojimų su tokiais parašais: „už nemokantį rašyti, jam pačiam prašant, pasirašo N.N.“ Panašiai išpildyti įgaliojimai neturi legalės reikšmės Amerikoje. Čia yra tokia praktika: N. N.

Jo X žymė.

Prašoma Ministerijos atkreipti į tai domes, ir užinteresuotiems asmenims apie tai pranešti.

10. EMIGRACIJOS IR DEPORTACIJOS KLAUSIMAI

a) Emigracija Amerikon. Nutarta perspėti Ministeriją, kad ji kreiptų domės į Emigracijos kontorą²⁹, kurios veža žmones Kubon, Meksikon ir t. t., prižadėdamos, kad paskui jie galės kaip nors įvažiuoti Amerikon. Tokia praktika pavojinga, nes žmonės dažniausia negali įvažiuoti Amerikon, ar įvažiavę dažniausia būna sugaunami, deportuojami ir ant visados nustoja teisės įvažiuoti Amerikon.

b) Deportacija. Deportacijos bylos pasilieka Pasiuntinybėje. Pasiuntinybė bus artimiausiame kontakte su Konsulatais visais deportuojamų asmenų reikalais.

c) Afidavitai. Nutarta prašyti Ministerijos, kad mokestis už afidavitus, kaip ir dabar, būtų paliktas 8 dol., kurių 4 dol. eitų konfidencialin Deportacijos fondan. Visos

²⁸ Pranas (Frank) Balys Mastauskas (1889–1961) – JAV lietuvių katalikų veikėjas, teisininkas. Dirbo JAV lietuvių organizacijose, kaip katalikų Amerikos lietuvių tautos taryboje, JAV lietuvių Vykdomajame komitete Vašingtone 1918–1919 m. Buvo Amerikos lietuvių Romos katalikų federacijos pirmininkas. Dalyvavo lietuvių konferencijoje Šveicarijoje 1918 m. Talkino Lietuvos delegacijai Taikos konferencijoje Paryžiuje 1919 m. bei Lietuvos atstovybei Vašingtone 1921–1923 m.

²⁹ Trumpiau įvardijami – Emigracijos biurai Lietuvoje. 1920–1940 m. jų Lietuvoje veikė 12–13 užsienio laivininkystės linijų emigracijos biurų. Į užsienio šalis jie išvežė 102 461 lietuvių emigrantą.

valstybės ima beveik tokius pat, jei nedidesnius, mokesnius; be to jokių pasiskundimų nėra.

d) Pabėgusių nuo laivų asmenų pasai. Pasitaiko ne maža atsitikimų, kuomet asmens, privažiuavę Ameriką, palieka pasus laive, o patys pabėga Amerikon. Kai kurių laivų kompanijos tuo pasižymi. Tų asmenų pasai prisiunčiami Konsulatui. Kai-kada ir pabėgėliai atsilanko ir Konsulatuose, prašydami grąžinti jiems pasus.

Nusistatyta, kad jiems pasų negalima grąžinti. Jie bus laikomi Konsulatuose. Jei Amerikos Vyriausybė pareikalaus pasų tų asmenų deportacijai, tai duoti pasus.

Tačiau pasilieka neaiškumas: tiems žmonėms dažnai reikalinga turėti asmens liūdymus. Tačiau, kaip daryti suvažiavimas nenustatė. Prašoma Ministerijos instrukcijų.

11. VIZŲ DAVIMAS ŠAUKIAMOJO AMŽIAUS VYRAMS.

Apie įvedimą vienkartinio mokesčio 75 ir 100 dol. nestojantiems kariuomenėn, buvo plačiai tartasi. Prieita prie tos išvados: Nors iš teisės ir teisingumo atžvilgio būtų priimtinas siūlomasis mokestis, tačiau dėl psichologinių motyvų nepatartina praveisti toksai įstatymas Amerikoje esantiems Lietuvos piliečiams. Tatai dar labiau sukiršintų žmones prieš Lietuvos Vyriausybę ir be to turėtų pasekmės, kad jaunesnieji žmonės nevažiuotų Lietuvon, kas visai negeistina, turint omeny smarkias amerikinizacijos pastangas.

Tojo mokesnio klausimas tegalėtų būti svarstomas, jei Konsulatai ir Atstovybė turėtų priemonių tą įstatymą įgyvendinti, būtent, jei neužsimokėję to mokesčio, Lietuvos vyriausybei reikalaujant ir einant ekstradicijos sutartimi, būtų deportuojami iš Amerikos Lietuvon. Tačiau kyla abejojimų, ar Amerika sutiks panašiai papildyti sudarytą sutartį.

12. LIETUVOJE LIKUSIOS ŠEIMYNOS PRIVERSTINAS ŠELPIMAS

Yra atsitikimų, kad vyrai Amerikoje atsisako šelpti Lietuvoje likusią šeimyną. Amerikoje, teismo keliu, nėra beveik galimybės priversti vyro šelpti savo šeimyną. Taip bent esą paaiškėja iš pasikalbėjimo su kitų kraštų Konsulais.

13. AMERIKOS LIETUVIŲ STATISTINIŲ ŽINIŲ RINKIMAS

Čikagos Konsulas, p. P. Žadeikis, pranešė apie kilusi Čikagos lietuvių veikėjų tarpe sumanymą surinkti statistinių žinių apie Amerikos lietuvius ir išleisti atatinamą veikalą. Suvažiavimas išreiškė bendrą nusistatymą padėti kuo galint tam darbui.

14. „BALTIC-AMERICAN CHAMBER OF COMMERCE“

Prie jokių konkrečių nutarimų suvažiavimas nepriėjo, palikdamas Konsulų nuožiūrai veikimą šiuo klausimu.

15. LIETUVOS EKSPORTO AMERIKOJE SKATINIMAS

Lietuvos produktų eksporto Amerikon išvystymui nutarta:

- a) Prašyti Žemės Ūkio ir Finansų, Prekybos ir Pramonės Ministerijų prisiųsti eksportuojamų prekių pavyzdžius nuolatiniam išstatymui Konsulatuose. Tatai būtų maža mūsų turtų paroda, prieinama visiems užinteresuotiems asmenims.
- b) Priminti Ministerijai, kad Lietuvoje būtų sudaryta eksporterių organizacija, kuri turėtų turėti artimą kontaktą su Konsulatais Amerikoje.

16. INFORMAVIMAS APIE LIETUVOS EKONOMINĘ PADĖTĮ VIETOS LAIKRAŠČIUOSE

Nustatyta patiekti kuo daugiausia žinių vietos laikraščiuose apie Lietuvos ekonominę padėtį ir, kadangi Konsulatai patys neturi galimybės gaminti atatinkamų pranešimų, prašyti Londono „Eltos“³⁰ siųsti savo biuletenius.

17. LIETUVOS KONSULŲ RYŠIAI SU KITŲ KRAŠTŲ KONSULAIS

Iš pranešimų paaiškėjo, kad ryšiai nedidelį, nes Konsulai neturi reprezentacijos sumų, o iš savo algos nepajėgia tų ryšių palaikyti.

18. KANADOS LIETUVIŲ KONSULIARIO APTARNAVIMO SUPROJEKTAVIMAS

Kanados lietuviams labai nepatogu priklausyti Londono pasiuntinybei. Konsulatai atlieka įvairių Kanados lietuvių reikalų. Nusistatyta pasiūlyti Ministerijai, kad Kanada būtų padalinta į dvi dalis ir prijungti New Yorko ir Čikagos Konsulų jurisdikcijai. Londono pasiuntinybė³¹ galėtų nurodyti, koku keliu galima būtų išgauti ekzekvatūras minimoms teritorijoms.

19. KONSULŲ SKELBIMAI LAIKRAŠČIUOSE

Nustatyta, kad vietos reikalais Konsulai pasiunčia pranešimus tik savo teritorijos lietuvių laikraščiams. Dėl bendros reikšmės pranešimų išreikštas pageidavimas, kad Konsulai susižinotų ir pagamintų identišką tekstą.

20. AMERIKOS KAPITALAS IR LIETUVA

Išreikštas pageidavimas, kad Atstovybė ir Konsulatai turėtų aiškų Valdžios nusistatymą.

- a) ar pageidaujama pritraukti Amerikos kapitalas Lietuvon;

³⁰ Lietuvos pasiuntinybėje Londone „Eltos“ atstovas rengė biuletenius anglų kalba apie Lietuvos ūkinę ir kultūrinę veiklą, juos platino tarp britų politikų, pramonininkų, visuomenės veikėjų.

³¹ Lietuvos pasiuntinybė Londone.

b) jei pageidaujama, tai į kokias pramonės šakas.

Tos žinios pravartu turėti, nes dažnai privačiuose pasikalbėjimuose tenka tas klausimas liesti, gi neturint tikslių žinių – tenka tenkintis bendrais posakiais.

21. KONSULARINĖ SUTARTIS SU AMERIKA

Suvažiavimas išreiškia pageidavimą, kad Vyriausybė ruoštųsi prie Konsularinės sutarties sudarymo su Amerika. Minimos sutarties projektas turėtų būti pasiūstas Pasiuntinybei ir Konsulatams apsvarstyti.

22. KONSULATŲ KNYGYNAI

Išreikštas pageidavimas, kad Pasiuntinybė pasiūstų Konsulatams knygų, jei turi jų po daugiau egzempliorių.

Bendrai nutarta prašyti, kad Ministerija parūpintų knygynams Rusų Įstatymo X tomą³².

23. LITO KURSAS

Gautomis žiniomis, New Yorke litų pirktis galima gauti žemiau pariteto. Nutarta prašyti Ministerijos paaiškinti, dėl kokių priežasčių tatai įvyksta ir ar yra būdų tai padėčiai pagerinti. Išreikšta pageidavimas, kad Lietuvos Banko balansai būtų siunčiami visiems didesniems Amerikos bankams.

24. AUKOS LIETUVOS REIKALAMS

Konstatuota, kad aukų Lietuvos reikalams sumažėjo. Nusistatyta stengtis kiekvieną progą parinkti aukų Lietuvos reikalams, jų tarpe ir Pasiuntinybės namų pirkimo fondui.

Susivažiavimas užsibaigė 22 d. liepos mėn. 19 val.

K. Bizauskas
LIETUVOS PASIUNTINYS
J. J. Bielskis
KONSULAS NEW YORK'E
P. Žadeikis
KONSULAS ČIKAGOJE

H. Rabinavičius
PASIUNTINYBĖS SEKRETORIUS

³² Lietuvos valstybė kurį laiką, kol buvo kuriama sava teisė, laikinai vadovavosi Rusijos imperijos teise.

Šaltiniai ir literatūra

1. Lietuvos centrinis valstybės archyvas, f. 658, ap. 1, b. 134, l. 5–23.
2. Lietuvos centrinis valstybės archyvas, f. 663, ap. 1, b. 2, l. 60, 67, 70, 79.
3. JONUŠAUSKAS, L.; KLEIZA, V. *Lietuvos konsulatas Čikagoje 1924–2004 metais. Dokumentuose ir nuotraukose*. Chicago: LRSC, 2004.
4. SKIRIUS, J. *Julius J. Bielskis (1891–1976). Gyvenimas Amerikoje tarnaujant Lietuvai: JAV lietuvių veikėjas ir diplomatas*. Chicago: Lithuanian Research and Studies Center, Inc., 2004.
5. SKIRIUS, J. Lietuvos konsulatui Čikagoje – 100. *Draugas*, 2024 vasario 8, Nr. 11, p. 3, 13; vasario 10, Nr. 12, p. 11; vasario 15, Nr. 13, p. 11, 14.
6. ZUNDĖ, P. *Kazys Bizauskas 1893–1941. Antroji knyga*. Chicago: Lietuviškos knygos klubas, 1994.

The First Assembly of the Diplomats of the Republic of Lithuania in the United States, Washington, 1924

Dr. Juozas Skirius

Martynas Mažvydas National Library of Lithuania Documentary Heritage Research Department Lithuanian Studies Unit, Gedimino pr. 51, LT-01109 Vilnius, Lithuania
E-mail: juozas.skirius@lnb.lt

Summary

The first convention of Lithuanian representatives in the United States, held on July 21, 1924, in Washington, D.C., and officially designated as the Conference of Consuls of the Republic of Lithuania, has yet to receive detailed analysis in historiography. A transcript of the protocol from the meeting, prepared by Lithuanian Envoy Kazys Bizauskas and consuls Julius J. Bielskis and Povilas Žadeikis (with Henrikas Rabinavičius serving as secretary), was discovered in the archives of the Lithuanian Consulate General in New York. The document reveals the reasons behind this gathering, including the aim to improve consular work and the representation of Lithuania.

The protocol highlights issues faced by the consuls, such as heavy workloads, staff shortages, and the considerable time consumed by legal matters, particularly inheritance cases. Discussions also addressed topics like citizenship, passports, and property inheritances. Lithuanian representatives in the United States proposed recommendations to the Lithuanian government to streamline the processing of documents necessary for the needs of Lithuanian emigrants at institutions in Lithuania. The document also underscores financial constraints as a key challenge.

During the meeting, efforts were made to coordinate the activities of the representatives, agree on the division of responsibilities, and provide proposals to the Lithuanian government to facilitate their work. The protocol and its copies were sent by the Lithuanian Envoy not only to the consulates New York and Chicago but also to the Ministry of Foreign Affairs in Kaunas. Meetings of this kind became a tradition that continues even today.

Gauta / Received 2024 11 15
Priimta / Accepted 2024 12 16